

MIMITA

Museu INTERNACIONAL de Títeres d'Albaida

MIMITA

Catàleg del Museu Internacional de Titelles d'Albaida

Museu Internacional de Titelles d'Albaida-MITA

titularitat

Ajuntament d'Albaida

direcció artística

Josep Policarpo
Jaume Policarpo

administració interna i atenció al públic

Clara Guerola

relacions públiques

Ángeles González

assessorament i coordinació

Bambalina Titelles

projecte d'instal·lació

Rafael Rivera
Manolo Martín

disseny gràfic

Estudio Paco Bascuñán

realització

El Taller de Manolo Martín

MUSEU INTERNACIONAL DE TITELLES
Palau dels Marquesos d'Albaida
Plaça Major-46860 ALBAIDA (VALÈNCIA)
Tel. 96 239 01 86 – Fax. 96 290 06 67
e-mail: albaida@xpress.es

horari de visites

De dimarts a dissabte de 16 a 20 h. Diumenge d'11 a 14 h.
Dilluns tancat. Visites de grups prèvia concertació telefònica

MITA Publicacions

Consell assessor

Ramon Rosselló
Nel Diago
Pasqual Alapont
Josep Policarpo
Jaume Policarpo

CATÀLEG

Coordinació

Bambalina Titelles

Textos

© dels autors
Nel Diago
Virgilio Tortosa
Joan Baixas
Josep Policarpo
Olenka Darkowska
Leslee Asch

Fotografia fons museu

© Pepi Ureña

Traducció al valencià/castellà

Genoveva Hurtado
Josep Policarpo

Supervisió lingüística

Ramon Rosselló
Nel Diago

Traducció a l'anglès

Carlos García Aranda
ALOS Centro Europeo de Idiomas

Disseny

Estudi Paco Bascuñán

Impressió

La Imprenta Comunicación Gráfica, S.L.

ISBN: 84-930543-2-1

Dipòsit legal: V-4897-1999

Patrocina:

BANCAIXA

Caixa d'Estalvis de València, Castelló i Alacant

Col·labora:

**DIPUTACIÓ DE
VALÈNCIA**
Departament d'Administració

Agraïm la col·laboració de les
següents persones, companyies
i institucions:

Lluerna Teatre, L'Entaulat
Teatre, Teatro Viajero, Grupo La
Estrella, Teatre Buffo, Saco de
Strómboli, La Tartana Teatro,
Gomaespuma, Ángel Calvente,
Festitíteres Alicante, Carmen
Rubio, Centre Teatral Escalante,
Vicent Vila, Araceli Gras, Dimas
S.A., Reig Martí, Borja Ópticos,
Gesinco, Ion Plas, Eysa
Confecció, Transportes
Martínez-Albert, Ángel Martín,
International Puppet Festival
Pakistan, Chisai Oshiro, Deku
Company, Sunset Silhouettes,
Pupi di Stac, Fabio Alfieri,
Lutkarska Scena, Teatrul
Arlechino, Embajada de China,
Embajada de la República de
Indonesia, Jim Henson
Foundation, Leslee Asch,
Ghislaine Granger, Olenka
Darkowska, Mamadou Samaké,
Roger Brand, Denise Nobre,
Budapest Bábszínház, Nukke
Teatteri Sytkyt, Puppet Theatre
Puk, Spejbl & Hurvinek, Denis
Nidzgorski

ÍNDIX

Presentació	Presentación	05
Joan Bodí, alcalde d'Albaida Fundació Bancaixa Antonio Lis, diputat de Cultura	Joan Bodí, alcalde de Albaida Fundación Bancaja Antonio Lis, diputado de Cultura	
Introducció	Introducción	10
Bambalina Titelles	Bambalina Titelles	
Títelles amb cap	Títeres con cabeza	12
Nel Diago	Nel Diago	
Títelles al Centre Teatral Escalante	Títeres en el Centre Teatral Escalante	20
Virgilio Tortosa	Virgilio Tortosa	
Notes sobre l'evolució del teatre de títelles contemporani	Notas sobre la evolución del teatro de títeres contemporáneo	34
Joan Baixas	Joan Baixas	
L'heroi popular: un supervivent en la tradicció de títelles europea	El héroe popular: un superviviente en la tradición de títeres europea	42
Josep Policarpo	Josep Policarpo	
Veu, música i moviment: essència del teatre de títelles a Orient	Voz, música y movimiento: esencia del teatro de títeres en Oriente	56
Josep Policarpo	Josep Policarpo	
Els títelles africans	Los títeres africanos	66
Olenka Darkowska	Olenka Darkowska	
Els títelles als Estats Units en l'era dels mitjans de comunicació	Los títeres en los Estados Unidos en la era de los medios de comunicación	80
Leslee Asch	Leslee Asch	
Col·lecció de títelles del MITA	Colección de títeres del MITA	88
English version	English version	141

ÍNDICE

*Títelles al centre teatral
escalante*

TÍTERES EN EL CENTRE TEATRAL ESCALANTE

VERGILIO TORTOSA

Parlar del Centre Escalante és parlar de titelles. Encara que en aquesta ocasió l'etern dilema de qui va ser el primer es resol tot sol, és just destacar que la presència d'aquesta sala i la seua política teatral totalment transparent suposa una petja indeleble sobre el sector més perifèric, i per tant, més oblidat, de totes aquelles variants teatrals que han ocupat el seu escenari o qualsevol altre a la nostra Comunitat. No debades, no sols ha significat un baló d'oxigen per a un sector tan precari i amb problemes de consolidació com el dels titelles, sinó que, per damunt de tot, ha representat un refugi per a companyies que han intentat professionalitzar-se o, si més no, fer sentir la seua veu en un moment en què pràcticament ningú no apostava per ells. En eixe sentit, a més de referent per al sector, encara que no iniciara cap modalitat escènica nova, podríem parlar d'un espai creatiu que ofereix l'oportunitat de reinventar el llenguatge dels titelles i, per què no, convertir-se en eix estructurador d'una professió, ara totalment reformulada. Efectivament, el Centre Escalante suposa l'inici d'un nou període amb la implantació d'una línia definida de programació i producció, emblema hui del rigor i de la professionalitat en el teatre infantil, amb una sensibilitat manifesta pel teatre animat.

Cartell de Nadal a l'Escalante, 1990.

Cartel de Nadal a l'Escalante, 1990.

Hablar del Centre Escalante es hacerlo de títeres. Si bien por esta ocasión el eterno dilema de quién fue primero se resuelve solo, en justicia la presencia de esta sala y su política teatral totalmente transparente supone una huella indeleble sobre el sector más periférico, y por ello olvidado, de cuantas variedades teatrales han ocupado su escenario o cualquier otro de nuestra Comunidad. No en balde, no sólo ha significado un balón de oxígeno para un sector tan precario y con problemas de arraigo como el de los títeres, sino que por encima de todo ha representado un refugio para compañías que han intentado profesionalizarse, o cuando menos vocear sus trabajos en el momento en que prácticamente nadie apostaba por ellos. En ese sentido, además de referente para el sector, aunque no iniciara ninguna modalidad escénica nueva, podríamos hablar de un espacio creativo que ofrece la oportunidad de reinventar el lenguaje de los títeres y, por qué no, eje estructurador de toda una profesión, ahora totalmente reformulada. Efectivamente, el Centre Escalante supone un borrón y cuenta nueva con la implantación de una línea definida de programación y producción, emblema hoy del rigor y de la profesionalidad en el teatro infantil, con una sensibilidad manifiesta por el teatro animado.

ORIGEN

Una dirección continuada por parte de su máximo responsable desde el año 1989 hasta la actualidad ha acabado por imprimirle un sello propio hoy ampliamente reconocido mer-

ORIGEN

Una direcció continuada per part del seu màxim responsable des de l'any 1989 fins l'actualitat ha acabat per imprimir-li una empremta pròpia, hui àmpliament reconeguda gràcies als seus mèrits per unanimitat del públic, la premsa i la crítica, així com per la resta de la professió: no en va Vicent Vila prové del teatre i domina els diferents aspectes de la professió en haver estat involucrat com a membre fundador de la companyia més emblemàtica del sector.

Ara bé, tot naix pel 1985 quan la Diputació de València inicia el projecte amb la finalitat de potenciar nous espectadors. Curta però intensa, la seua trajectòria es remunta a 1981 amb el bateig de la sala del carrer Landerer, que pertany a l'Arquebisbat de la ciutat, en homenatge a l'autor valencià de sainets, amb l'objectiu de programar companyies locals. En eixe moment, aquest teatre s'uneix a una nova entitat, Teatres de la Diputació, que aglutinarà la gestió del Teatre Principal, la Sala Escalante, i altres espais com el Gran Teatre d'Alzira, Sagunt a Escena, etc. 1982 serà l'any en què es crea, depenent d'aquesta entitat, el Centre de Teatre Infantil que dirigirà Joanvi Cubedo, director també de L'Entaulat Teatre. L'esmentat any de 1985, la Diputació de València inicia un projecte lúdic i educatiu amb l'objectiu de potenciar la formació de futurs espectadors. Després de diversos cicles de teatre, dansa, mim, titelles, jazz..., es planifica dur a terme el projecte, que respon al nom de Teatre dels Somnis. El seu director fundacional va ser Josep Gandia Casimiro, Alfred Mayordomo era cap de producció i José Luis Castro, director de la companyia El Globo de Sevilla, va dirigir els primers espectacles. Durant tot aquest temps el Centre ha anat definint el seu model i ha anat dotant-lo de continguts a mesura que avançava fermament. El resultat és una mitjana de públic per funció molt elevada, la qual cosa el situa entre els teatres amb més espectadors de tot Europa.

L'any 1985 marca un precedent en la política teatral ja que s'equiparen en dignitat els productes teatrals exhibits en el

ced a su méritos por la unanimidad del público, la prensa y la crítica, así como del resto de la profesión: no en vano Vicent Vila proviene del teatro y domina la amplia mayoría de los fustes de la profesión al haber estado involucrado como miembro fundador en la compañía más emblemática del sector.

Sin embargo, todo nace en 1985 cuando la Diputació de València inicia el proyecto con el fin de potenciar futuros espectadores. Corta pero intensa, su trayectoria se remonta a 1981 cuando se bautiza la sala de la calle Landerer, perteneciente al Arzobispado de la ciudad, en homenaje al autor sainetesco valenciano, con el objetivo de programar compañías locales. En ese momento este teatro se une al ente recién creado Teatres de la Diputació, aglutinando así la gestión del Teatro Principal, la Sala Escalante, y otras salas diversificadas como el Gran Teatro de Alzira o Sagunt a Escena, etc. 1982 será el año en que se crea, dependiendo de este ente, el Centre de Teatre Infantil bajo la responsabilidad artística de Joanvi Cubedo, director de L'Entaulat Teatre. El mentado año de 1985 la Diputació de València inicia un proyecto lúdico y educativo con el objeto de potenciar la formación de futuros espectadores. Tras varios ciclos de teatro, danza, mimo, títeres, jazz, etc., se idea llevar a cabo el proyecto, bajo el nombre de Teatre dels Somnis. Su director fundacional fue Josep Gandia Casimiro, contando como Jefe de Producción con Alfred Mayordomo, además de la colaboración de José Luis Castro, director de la compañía El Globo de Sevilla que dirigió los primeros espectáculos. En todo este tiempo, la Sala Escalante ha ido definiendo su proyecto y dotándolo de contenidos a medida que su andadura se ha ido perfilando con pies de plomo. El resultado es una media de público por función muy elevada, lo que le sitúa entre los teatros con más espectadores de toda Europa.

El año 1985 marca un precedente en la política teatral al equiparar en dignidad los productos exhibidos en el campo infantil con las producciones del sector adulto. Es en los años iniciales de la década cuando curiosamente comienza a despuntar el teatro de títeres con la creación de una serie de compañías, justo en el momento en que la sociedad española

camp infantil amb les produccions del sector per a adults. És en els primers anys de la dècada quan, curiosament, comença a despuntar el teatre de titelles amb la creació d'una sèrie de companyies, just en el moment en què la societat espanyola abandona el malson franquista i experimenta un canvi expansionista en les seues estructures polítiques i econòmiques, determinades pels nous patrons de la modernització. No debades, els anys 80 seran decisius en l'aparició de companyies que aposten per aquesta modalitat escènica; altres, provinents del teatre independent, es reciclen davant la necessitat d'assegurar-se un públic fidel i un futur més segur per a les noves estructures empresarials que adquiren.

ESTRUCTURACIÓ D'UN PROJECTE DINÀMIC

Tres línies de treball estructuren el Centre amb un equilibri i una solidesa envejables per a la resta del teatre valencià. En primer lloc, la producció d'espectacles dirigits a escolars que compten amb professionals de l'escena valenciana, amb l'objectiu de mostrar les més variades formes i modalitats escèniques contemporànies. En cada nova producció que afronta el Centre es conviden grups formats en la seua mateixa seu o es compta amb companyies valencianes amb suficient prestigi per avalar la proposta que inaugura la temporada. En segon lloc, l'exhibició d'espectacles ha guanyat un espai específic per la seua especialització dins de l'oferta teatral de la ciutat, plenament dedicada a la programació infantil i familiar: s'ha de tindre en compte que més de la meitat del públic que hi assisteix els caps de setmana és adult. En tercer lloc, una acció pedagògica sempre considerable.

Un Taller Estable de Teatre imparteix diverses matèries a grups d'alumnes. L'Aula de Teatre organitza cursos monogràfics mensuals per a professors i actors. A més, hi ha, l'anomenada Escoleta de Teatre, dedicada a realitzar tallers amb xiquets els dijous, divendres i dissabtes de matí. Aquesta mateixa escola ha afavorit la vertebració d'estudis de teatre per a joves amb un programa diversificat de matèries en un pla trienal que desemboca en la presentació de treballs escè-

despega del mal sueño franquista y sufre un cambio expansionista en sus estructuras políticas y económicas, bajo los nuevos patrones de la modernización. No en vano, los años ochenta serán decisivos en el surgimiento de compañías que apuestan por esta modalidad escénica; otras, provenientes del teatro independiente, reciclan sus inquietudes ante la necesidad de asegurarse un público fiel y un porvenir más seguro con el fin de hacer frente a las estructuras empresariales que adquieren.

ESTRUCTURACIÓN DE UN PROYECTO DINÁMICO

Tres líneas de trabajo estructuran la Centre con un equilibrio y una solidez envidiables en el resto de teatro público valenciano. En primer lugar, la producción de espectáculos con profesionales de la escena valenciana y dirigidos a escolares bajo el objetivo de mostrar las más variadas formas escénicas contemporáneas. En cada nueva producción que afronta la Centre son invitados grupos formados en su sede o alguna compañía valenciana de suficiente prestigio como para avalar la propuesta que inaugura la temporada. En segundo lugar, la exhibición de espectáculos ha ganado un espacio concreto por su especialización dentro de la oferta teatral de la ciudad plenamente dedicada a la programación infantil y familiar:

Tirant lo Blanc, de L'Entaulat-Los Duendes, 1985.

Tirant lo Blanc, de L'Entaulat-Los Duendes, 1985.

tics a final de curs, coordinats per un reconegut director. A més, a partir de la temporada 89-90 completen la programació de la sala una sèrie de festivals hui implantats i àmpliament recolzats pel públic. El més antic és Nadal a l'Escalante, on es presenta una selecció d'espectacles de gran format tant valencians com espanyols i estrangers. És un festival de teatre infantil i familiar que es celebra durant les festes de Nadal amb una importància destacada en els seus resultats, ja que és pràcticament l'únic d'aquesta modalitat en tot el territori valencià. Es du a terme una representació cada

dia i es dóna cabuda als diversos gèneres (actors, clowns, mim, titelles, teatre d'objectes, dansa, etc.). Aquest festival ha tingut els últims anys un refillol anomenat Al mínim, una sessió amena en format de contacontes, mims, clowns i mags introductòria a cada representació. De gener a març es presenta el Cicle de Microespectacles amb propostes de format més reduït que va per la huitena edició. A més, sempre que és possible, s'organitzen gires nacionals per a les produccions de la pròpia sala, les quals han comptat prèviament amb el vistiplau del públic. En un altre sentit, existeixen exposicions per donar a conèixer en les diferents poblacions produccions del Centre Escalante. Han destacat l'exposició itinerant Produccions Centre Escalante i l'exposició de titelles del *Tirant lo Blanc*.

Exterior de la Sala Escalante al carrer Landerer.
Exterior de la Sala Escalante en la calle Landerer.

téngase en cuenta que más de la mitad del público asistente los fines de semana es adulto. En tercer lugar, una acción pedagógica siempre considerable.

Un Taller Estable de Teatre imparte diversas materias a grupos de alumnos. El Aula de Teatre organiza cursos monográficos mensuales para profesores y actores. Por su parte, la llamada Escoleta de Teatre está dedicada a realizar talleres con niños los jueves, viernes y sábados por la mañana. Esta misma escuela ha propiciado la vertebración de estudios de teatro para jóvenes con un proyecto diversificado de materias en un plan trianual que desemboca en la exhibición de trabajos escénicos a final de curso, realizados por un reconocido director.

Además, a partir de la temporada 89/90 completan la programación de la sala una serie de festivales hoy implantados y ampliamente respaldados por el público. El más antiguo es Nadal a l'Escalante, donde se presenta una selección de espectáculos de gran formato para grupos valencianos, españoles e incluso extranjeros. Es un festival de teatro infantil y familiar celebrado durante las fiestas navideñas con una importancia destacada en sus resultados, por ser prácticamente el único en su modalidad en todo el territorio valenciano. Se lleva a cabo una representación diferente cada día dando cabida a los más variados géneros (actores, clown, mimo, títeres, teatro objetual, etc.) A este festival en los últimos años le ha salido un hermano minúsculo llamado Al mínim, una sesión anticipatoria de cada representación en ameno formato de cuentacuentos, mimos, clowns y magos. En enero le sigue hasta bien entrado marzo el Cicle de Microespectacles que va por su octava edición, con propuestas de formato más reducido que el primero. Además, siempre y cuando es posible se organizan giras nacionales para las producciones de la propia sala, las cuales cuentan previamente con el beneplácito del público. En otro sentido, existen exposiciones con el fin de dar a conocer en las diferentes poblaciones las producciones del Centre Escalante, como son la exposición itinerante Producciones Centre Escalante y exposición de títeres del *Tirant lo Blanc*.

PRODUCCIONS

Precisament una de les grans fites històriques del Centre va ser l'espectacle de titelles *Tirant lo Blanc*, producció encarregada a la històrica companyia L'Entaulat Teatre, en col·laboració amb Los Duendes, el 1985. Era una versió escènica ben ambiciosa, amb més de cent titelles, de la novel·la de cavalleries de Joanot Martorell, i va suposar el primer muntatge de creació totalment valenciana. Els seus resultats van ser espectaculars al llarg de tres temporades, tant en nombre de representacions com de públic assistent. Per les seues característiques podríem parlar d'un macroespectacle sense precedents en l'àmbit valencià, que combina una pluralitat de tècniques com vara, ombres, *bunraku* o guant, que enriqueixen un producte final de molt cuidada factura: una escenografia complexa construïda en tres plànols successius, a partir de decorats mòbils que donen vistositat a la posada en escena. Es tracta d'una aposta arriscada amb una resolució brillant, encara que les tècniques de manipulació formaren part dels sistemes de moda més característics d'eixos moments. Els sis manipuladors mouen ni més ni menys que un centenar de titelles al llarg d'un espectacle que pretén representar les aventures del valeros heroï literari valencià. El conjunt de l'espai escènic també dóna mostra d'una factura matisada per una exquisida delicadesa. L'experiència va demostrar en aquell moment (va ser el més exhibit de tots els productes que la Sala ha donat) la capacitat de producció d'espectacles firmats per professionals de diversos àmbits i els va atorgar una autoconfiança molt necessària en l'època. De fet el projecte teatral creix fins el punt de produir dos espectacles per temporada a partir de 1988. Això suposa la consolidació d'un projecte sens dubte brillant.

Entre les produccions de més èxit del Centre al llarg de la seua història es troben precisament les realitzades en el sector dels titelles. El gener de 1989 Bambalina Titelles estrena l'espectacle *Pinotxo*, una versió dels contes de Collodi creats el 1881, on s'integra perfectament la presència actoral amb el dinamisme de titelles i objectes, fruit d'una intensa explo-

PRODUCCIONES

Precisamente uno de los grandes hitos de esta sala fue la producción en 1985 encargada a la histórica L'Entaulat, junto con Los Duendes, del espectáculo de títeres *Tirant lo Blanc*, una versión escénica ambiciosa, de más de cien títeres, de la novela de caballerías de Joanot Martorell, el primer montaje de creación totalmente valenciana. Sus resultados son espectaculares tanto en número de representaciones como de público a lo largo de tres temporadas. Lo que por sus características pudiera llamarse un macroespectáculo sin precedentes en el ámbito valenciano, combina una pluralidad de técnicas como varilla, sombras chinescas, *bunraku* o guante, totalmente enriquecedoras en un producto final de cuidada factura: escenografía compleja construida en tres planos sucesivos, a partir de decorados móviles en una vistosa puesta en escena. Lo arriesgado de su apuesta y su resolución claramente brillantes no impide que las técnicas de manipulación formaran parte de los sistemas de moda más característicos de esos momentos. Los seis manipuladores mueven nada menos que un centenar de títeres a lo largo de un espectáculo que pretende representar las hazañas del valeroso héroe literario valenciano. El conjunto de la puesta escénica da cuenta de una factura matizada por su exquisita delicadeza. La experiencia demuestra a partir de entonces (el más exhibido de los productos salidos de la Sala hasta la fecha) la capacidad de producción de espectáculos firmados por profesionales de los más diversos ámbitos, otorgándoles una autoconfianza muy necesitada en esos momentos. De hecho, el proyecto teatral crece hasta el punto de producir a partir de 1988 dos espectáculos por temporada, resultado de la consolidación de un proyecto a todas luces brillante.

Entre los hitos más destacados de producción de la sala a lo largo de su historia se hallan precisamente los realizados en el sector de los títeres. En enero de 1989 Bambalina Titelles estrena el espectáculo *Pinotxo*, versión de los cuentos de Collodi creados en 1881, donde se integran perfectamente la presencia actoral con el dinamismo de títeres y objetos, fruto

ració de tècniques com vara, *bunraku*, fil i ombres. La companyia realitza una important gira per tota la Comunitat Valenciana amb un resultat apreciable de funcions i públic. Radicada encara en el seu poble natal d'Albaida, la irrupció en l'escena de la capital serà definitiva a partir d'aquell moment. És un espectacle de gran format en el qual es veuen obligats a treballar amb un equip ampli d'actors i professionals de l'escena valenciana. Amb guió de Vicent Vila i direcció de Rafael Calatayud, *Pinotxo* mostra de manera clarivalent el món màgic de l'autor italià. És el primer muntatge que dóna confiança a la companyia, de tal manera que comencen a fer gires per tot el territori espanyol i acudeixen a festivals ben destacats del moment. El resultat és, sense cap mena de dubte, brillant i respon a l'afany de buscar llenguatges personals en una companyia que ha fet de l'experimentació la seua causa major.

El gener de 1992 s'estrena *Gúlliver a Lil·liput*, un espectacle musical interpretat per actors i titelles, basat en el primer viatge de la novel·la de Jonathan Swift, on es narren les aventures de Gúlliver al país dels nans després de naufragar pels mars del Sud. Es va realitzar en coproducció amb el prestigiós Teatre Tandarica de Bucarest, una de les companyies més emblemàtiques de l'Europa de l'Est, constituïda en un centre nacional de producció. L'objectiu d'aquest nou model de política teatral era la revisió de la història dramàtica traslladada al món dels titelles, amb un amplíssim equip de treball que possibilita una nova sensibilitat artística. Introdueixen un concepte de teatre desfasat des de la perspectiva actual, però efectista i operatiu cent per cent. A partir d'un plantejament molt senzill creen escenes amb telons que simulen les veles d'un vaixell en diferents plànols i alguns baguls amb un colorit i una vistositat d'alta efectivitat. El concepte de la posada en escena pretén involucrar el joc i el divertiment a través de la simbiosi entre coreografies i cançons. La factura dels titelles respon a l'estètica dels països de l'Europa de l'Est amb una tècnica de *bunraku* que integra el manipulador i el titella sobre l'escenari. A més de comptar

de una intensa exploració de tècniques com varilla, hilo, *bunraku* y sombras. La compañía realiza una importante gira por todo la Comunidad Valenciana, con un resultado tampoco desdeñable de funciones y público. Radicada la compañía en su pueblo natal Albaida, su irrupción en la escena de la capital será definitiva a partir de entonces. Es un espectáculo de gran formato en el que se ven obligados a trabajar con un equipo amplio de actores y profesionales de la escena valenciana. Bajo un guión de Vicent Vila y dirección de Rafael Calatayud se muestra con toda clarividencia el mundo mágico del autor italiano. Es el primer espectáculo que da confianza a la compañía, de tal manera que comienza a realizar giras por todo el territorio español, en festivales de renombre en esos momentos. El resultado es a todas luces brillante ante el afán de buscar lenguajes personales en una compañía que hace de la experimentación su causa mayor.

En enero de 1992 se estrena *Gúlliver a Li·liput*, un espectáculo musical interpretado por actores y títeres. Basado en el primer viaje de la novela de Jonathan Swift, narra las aventuras de Gúlliver en el País de los enanos, después de naufragar por los mares del Sur. Se realizó en coproducción con el prestigioso Teatro Tandarica de Bucarest, una de las compañías más emblemáticas de Europa del Este, que se constituyó en Centro Nacional de Producción. El objetivo de este nuevo modelo de política teatral era la revisión de la historia dramática trasladada al mundo de los títeres, con un gran equipo de trabajo que da lugar a una nueva sensibilidad artística. Con lo cual, introducen un concepto de teatro a ojos de hoy un tanto desfasado pero efectista y operativo cien por cien. A partir de un planteamiento muy sencillo, crean escenas con telones que simulan las velas de un barco en diferentes planos y algunos baúles con un colorido y una vistosidad de alta efectividad. El concepto de la puesta en escena pretende involucrar el juego y el divertimento a través de la simbiosis entre coreografías y canciones. La factura de los títeres es propia del arte marionetista de la Europa del Este, con una técnica de *bunraku* que integra al manipulador con el títere en el

amb la presència de marionetes, s'intercalen escenes d'autèntica llum negra amb coreografies musicals: el conjunt constitueix un divertiment escènic efectista.

L'any 1993 comença amb la coproducció d'un microespectacle *Història de Geppeto i Pinotxo*, una altra versió del clàssic de Collodi realitzada en col·laboració amb el Teatro Aida de Verona. La direcció va ser compartida pel valencià Joan Serrano i l'italià Gianni Franceschini. Com el seu mateix nom indica, es narra el moment de la creació de Pinotxo a partir d'un tros de fusta i la manera en què el fuster Geppeto li ensenya els primers passos per a obrir-se camí en la vida. El seu únic actor-manipulador, Pau Esteve, dóna vida a Geppeto, el qual es desdobra en multitud de personatges i crea un gust pel joc que introdueix directament l'espectador en el món de la ficció, concretament pròxim a les manifestacions artístiques del circ. La concepció global d'aquesta proposta recrea eixe joc del teatre dins del teatre, que reproduïxen les bambolines del centre de l'escenografia a manera de retaule on apareixen escenes de teatre de guant tradicional. L'escenografia, un tant aparatosa, resulta operativa pel que fa a la resolució de la història. Tot i apostar per una companyia italiana, hi ha un concepte teatral excessivament dependent del didacticisme i l'entreteniment també propis dels anys 80.

El 3 d'octubre de 1997, Bambalina estrena una versió firmada per Pasqual Alapont, titulada *Alícia*, a partir del món oníric proposat per Lewis Carrol. Amb una versió sense concessions ni prejuís, aquest dramaturg valencià aposta per crear un doble sentit d'eficàcia escènica i d'actualització a través d'un llenguatge ara vigent amb cançons i divertiments a la moda. Aquesta meritòria fabulació escènica no és una altra cosa que una contemplació lúdica del món des de l'absurd quotidià que rodeja les situacions creades i on es qüestiona l'ordre moral, tant escolar com familiar i social. L'alta creativitat d'una versió dramàticament tan eficient, d'una proposta i una direcció rigorosíssimes, reivindica més si cal la profunditat temàtica que la lúdica, tot i que el diver-

escenario. Además de contar con la presencia de alguna que otra marioneta sofisticada, se intercalan escenas de auténtica cámara negra con coreografías musicales: el conjunto constituye un divertimento escénico efectista.

El año 1993 comienza con la coproducción de un microespectáculo titulado *Història de Geppeto i Pinotxo*, otra versión del clásico de Collodi realizada en colaboración con el Teatro Aida de Verona, bajo dirección valenciana de Joan Serrano e italiana de Gianni Franceschini. Como su propio título indica, se cuenta el momento del surgimiento de Pinocho a partir de un trozo de madera y el modo en que el carpintero Geppeto le enseña los primeros pasos para desenvolverse en la vida. Su único actor-manipulador, Pau Esteve, da vida a Geppeto, y se desdobra en multitud de personajes creando un gusto por el juego que introduce directamente al espectador en el mundo del espectáculo, concretamente próximo a las manifestaciones artísticas del circo. La concepción global del espectáculo gusta de ese juego del teatro dentro del teatro que reproducen las bambalinas del centro de la escenografía a manera de retablo, donde se exhiben escenas del teatro de cachiporra tradicional. La escenografía, aunque un tanto aparatosa, resulta operativa a nivel resolutivo dentro de la historia. Es un

Pau Esteve interpretant Geppeto, 1993.

Pau Esteve interpretando a Geppeto, 1993.

timent estiga assegurat. Bambalina és conscient que el rigor només s'aconsegueix amb un alt nivell d'exigència en els diferents camps i, per això, s'acompanya d'un equip ampli de professionals en les diferents disciplines. L'excel·lent direcció escènica de Joaquín Hinojosa resol perfectament la combinació d'actors amb titelles, convertint la presència de l'element animat en un atractiu afegit a la primacia de la interpretació actoral (avalada per un sòlid grup d'interprets), dins d'un disseny espacial que, des de la simplicitat, vol actualitzar els elements estètics.

FESTIVALS: NADAL A L'ESCALANTE I MICROESPECTACLES

Els festivals tenen la intenció de completar la programació del Centre amb espectacles que representen la totalitat de disciplines escèniques. Nadal a l'Escalante és el més antic i arranca en la temporada 89-90. Està integrat per una selecció d'espectacles de gran format, representats per grups de teatre valencians, de la resta de l'Estat i estrangers. Inicialment volia ser no només punt d'exhibició de companyies de diversa procedència, sinó també centre d'activitats paral·leles, com la realització de tallers per a xiquets, debats en taules redones que abordaren la situació del teatre infantil

valencià i, fins i tot, cursos d'iniciació a tècniques dramàtiques per a professors. El Cicle de Microespectacles apareix en la temporada de 1991 amb la pretensió d'exhibir només espectacles de format reduït, tot i que actualment coexisteixen aquests amb altres de grandària més estàndard. Aquest cicle també va

Gúlliver a Liliput, coproducció Centre Escalante-Teatru Tandarica, 1992.

Gúlliver en Liliput, coproducció Centre Escalante-Teatru Tandarica, 1992.

concepto, aun a pesar de la apuesta por una compañía italiana, de un teatro excesivamente dependiente del didacticismo y del entretenimiento también propios de los años 80.

El 3 de octubre de 1997 Bambalina estrena una versió firmada por Pasqual Alapont, titulada *Alicia*, a partir del mundo onírico propuesto por Lewis Carroll. Desde una versión sin concesiones ni prejuicios, este dramaturgo valenciano apuesta por crear un doble sentido de eficacia escénica y actualización a través de un lenguaje hoy vigente con canciones y divertimentos a la moda. Esta meritoria ensoñación escénica no es más que una contemplación lúcida del mundo desde el absurdo cotidiano que envuelve a las situaciones creadas, donde se cuestiona el orden moral tanto escolar, familiar, como social. La alta creatividad de una versión dramáticamente muy eficiente, de una propuesta y una dirección rigurosísimas, reivindica aun con todo más la profundidad temática que la lúdica, sin que ello sea óbice para que el divertimento esté asegurado. Consciente Bambalina de que el rigor sólo es alcanzable con el mayor nivel de exigencias en los diferentes campos, se rodea de un equipo amplio de profesionales en sus respectivas disciplinas. La excepcional dirección escénica de Joaquín Hinojosa resuelve perfectamente la combinación de actores con títeres, convirtiendo la presencia del elemento animado en un atractivo añadido a la primacia de la interpretación actoral (avalada por un sólido grupo de intérpretes), dentro de un diseño espacial estéticamente actualizante, desde su simplicidad.

FESTIVALES: NADAL A L'ESCALANTE Y MICROESPECTACLES

Los festivales tienen la intención de completar la programación de la Sala con espectáculos que representan la totalidad de disciplinas escénicas. El más antiguo, Nadal a l'Escalante, a partir de la temporada 89-90, está formado por una selección de espectáculos de gran formato, representados por grupos de teatro valencianos, del resto del Estado así como extranjeros. Inicialmente pretende ser no sólo punto de exhibición de com-

organitzar activitats paral·leles com cursos de manipulació i tallers actorals, encara que més tard va abandonar aquesta idea a favor de la pura exhibició.

Al llarg de la història del Nadal a l'Escalante nombroses companyies valencianes han presentat espectacles en el marc de la seua programació. Los Duendes, junt amb la companyia de *clowns* P.T.V., firmen l'espectacle *Sideral sin gas*, el qual integra la millor tradició de cada companyia. Nanà Teatre va actuar amb *El hòmens de color taronja*, Bambalina Titelles ha mostrat en aquest festival espectacles tan dispars com *Aladí*, *Jojo* o *Ulisses*. El conegut actor i titellaire Josep Palanca va exhibir l'espectacle *Titeresca* i El Teatre La Estrella, *Hansel i Gretel*. El Teatre Buffo va actuar amb la segona proposta de la seua línia innovadora *DZ3000*, on s'amalgamen titelles i dansa contemporània. Teatre de l'Horabaixa va presentar *Merlí*, un muntatge de titelles de quant interpretat per Pau Esteve. La companyia Minimax, liderada per Ion Ladarescu, va presentar el seu primer espectacle *Cançó del fantasma*.

Entre els espectacles valencians de titelles exhibits en el marc del Cicle de Microespectacles hi ha els següents: Teatre Buffo amb *Malasort*, un espectacle que obri la línia innovadora d'abstracció figurativa a partir de titelles de fusta reciclada; anys després presentarà *Rebel·lió a la cuina*. Lluerna Teatre presenta *Duet* i *C.O.N.R.A.D.* Bambalina Titelles torna amb *Ulisses* i poc després amb *El fantasma de Canterville* i *Cyrano de Bergerac*. Es reposa *Història de Geppeto* i *Pinotxo*, firmada ara per la companyia Dacsa Teatre, el Teatre La Estrella presenta *Hansel i Gretel*, i l'Entaulat Teatre actua amb *El drac*.

Cas a part i difícil d'enumerar seria el de les companyies nacionals i internacionals que han presentat de manera parcial o total titelles dins dels seus espectacles.

ACCIÓ PEDAGÒGICA

Nascuda inicialment sobre la base d'un quadern de treball per a alumnes a partir de la proposta d'activitats que havien de realitzar una volta vist l'espectacle, més tard es comple-

pañas de la más diversas procedencias, sino también foco de actividades paralelas como la realización de talleres para niños, debates en mesas redondas que aborden la situación del teatro infantil valenciano e incluso cursos de iniciación a técnicas dramáticas para profesores. El Cicle de Microespectacles surgió en la temporada de 1991, en principio con la pretensión de exhibir espectáculos de formato reducido, si bien hoy el planteamiento ha quedado totalmente desfasado y pueden encontrarse puestas escénicas diminutas al tiempo que otras de tamaño estándar. También éste surgió con actividades paralelas como cursos y talleres actorales o de manipulación, aunque más tarde se abandonó esta idea en favor de la pura exhibición.

A lo largo de la historia del Nadal a l'Escalante son numerosas las compañías valencianas que han exhibido sus espectáculos en el marco de su programación. Los Duendes junto con la compañía de *clowns* P.T.V. firman el espectáculo *Sideral sin gas* que integra la mejor tradición de cada compañía. Nanà Teatre representó *Els hòmens de color taronja*, Bambalina Titelles ha mostrado en este Festival espectáculos tan dispares como *Aladí*, *Jojo* o *Ulisses*. El conocido actor y titiritero Josep Palanca exhibió el espectáculo *Titeresca*. El Teatre La Estrella exhibió *Hansel y Gretel*. El Teatre Buffo actuó con el segundo espectáculo de su nueva línea innovadora titulado *DZ3000*, en el que se amalgaman títeres y danza contemporánea. Teatre de l'Horabaixa representó *Merlí*, un espectáculo de títeres de guante interpretado por Pau Esteve. La compañía Minimax liderada por Ion Ladarescu representó su primer espectáculo, *Cançó del fantasma*.

Entre los espectáculos valencianos de títeres exhibidos en el marco del Cicle de Microespectacles se encuentran los de la compañía Teatre Buffo con *Malasort*, un espectáculo que abre su línea innovadora de abstracción figurativa a partir de títeres de madera reciclada; años después representó *Rebel·lió a la cuina*. Lluerna Teatre exhibió *Duet* y *C.O.N.R.A.D.* Bambalina titelles regresó con *Ulisses*, además de otros espectáculos como *El fantasma de Canterville* y *Cyrano de Bergerac*. Se reposó *Història de Geppeto* i *Pinotxo* firmada ahora por la compañía

taria el procés amb informació per a professors sobre dades concretes de l'obra en qüestió. A partir de març de 1993 es replanteja aquesta tasca introduint la col·laboració de l'Abanico, un equip integrat per pedagogs, professors, dissenyadors, professionals del teatre, etc., que realitza activitats per als alumnes abans i després de les representacions. La carpeta de treball que rep l'alumne ha d'orientar-lo no sols a l'hora d'enfrontar-se amb l'espectacle sinó en el moment de jutjar-lo a posteriori en activitats que es prolonguen a l'escola. Així mateix s'informa als professors dels continguts dramàtics i estètics. L'experiència potencia amb gran rendibilitat la visió de l'obra pel públic infantil. Amb el temps, s'ha ampliat amb propostes generals relatives al fet teatral: s'ha estudiat les parts d'un escenari, els oficis teatrals, el comportament dins d'un teatre, etc., labor molt ben valorada per la comunitat escolar. A més a més, s'ha posat en marxa una fructífera col·laboració entre l'editorial Bromera i la mateixa sala per a publicar els textos d'alguns muntatges produïts, amb propostes escèniques per a escolars totalment pioneres en aquesta especialitat. En la modalitat que tractem, tenim les edicions de la versió d'*El Drac*, de Manel Cubedo (1996), *Alícia*, de Pasqual Alapont (1997), i *Pinotxo*, de Vicent Vila (1998). Totes elles amb introduccions que ubiquen la dramaturgia de l'autor i el context de l'obra, il·lustracions per als estudiants i propostes d'escenificació molt interessants realitzades per professionals que orienten els alumnes en la realització de tallers.

Per una altra part, allò que en principi va nàixer com a Taller de Teatre, ha aconseguit estructurar-se en un pla d'estudis de formació actoral amb una duració de tres anys, i un total de quaranta alumnes per curs. Els professors imparteixen classes de veu, cos i interpretació, i al final de curs aquest procés d'aprenentatge es pot veure en els diferents muntatges que escenifiquen els alumnes. Cal dir, però, que els resultats són més sensibles en el terreny actoral que no en el de l'animació.

També s'han programat cursos monogràfics per a un públic ampli, impartits per professors especialitzats. Destaquen els impartits per Vicent Vila i Empar Claramunt en l'àmbit dels

valenciana Dacsa Teatre, el Teatro La Estrella representa *Hansel y Gretel*, y L'Entaulat Teatre presentó *El Drac*.

Caso aparte y prolijo de enumerar sería el de las compañías nacionales e internacionales que han presentado de manera total o parcial fíteres en sus espectáculos.

ACCIÓN PEDAGÓGICA

Inicialmente surgida sobre la base de un cuaderno de trabajo para alumnos a partir de la propuesta de actividades a realizar tras la visión del espectáculo, más tarde se completaría el proceso con información para los profesores sobre datos concretos de la obra en cuestión. A partir de marzo de 1993, se replantea la tarea con la colaboración de El Abanico, un equipo integrado por pedagogos, profesores, diseñadores, profesionales del teatro, etc., que realiza actividades para los alumnos antes y después de las representaciones. La carpeta de trabajo que recibe el alumno le orientará no sólo a la hora de enfrentarse con el espectáculo sino en el momento de juzgarlo a posteriori en actividades que se prolongan en el colegio. A su vez, los profesores respectivos son informados de los contenidos dramáticos y estéticos de los mismos, etc. La experiencia potencia con gran rentabilidad la contemplación de la función por ese público infantil. Con el tiempo ha sido ampliada con propuestas generales relativas al hecho teatral, se ha estudiado las partes del escenario, oficios teatrales, comportamiento en el teatro, etc. Una labor que ha sido muy bien valorada por el mundo escolar. Además, se ha puesto en marcha una rentable colaboración entre la editorial Bromera y la propia sala para la publicación de textos de los montajes producidos, con propuestas escénicas para escolares totalmente pioneras en su modalidad. En el sector que abordamos, ahí están las ediciones de la versión de *El Drac* de Manel Cubedo (1996), *Alicia* de Pasqual Alapont (1997), y *Pinotxo* de Vicent Vila (1998). Todas ellas con introducciones que ubican la dramaturgia del autor y el contexto de la obra, ilustraciones para los estudiantes y muy encomiables propuestas de escenificación realizadas por profesionales que orientan a los alumnos.

titelles. El primer d'ells dedicat a la tècnica de fils, i l'altre a les noves tècniques del teatre animat.

UN BALANÇ BEN POSITIU

Des de la seua creació el 1985, el Centre Escalante ha marcat un mètode de creació rigorós i s'ha rodejat d'un equip de professionals ben conjuntat que determina un mínim nivell d'exigència, tant en les produccions com en la programació ordinària. El Centre ha dignificat el teatre infantil, fins al punt d'implicar nombrosos professionals d'altres sectors teatrals. El seu model és punt de referència per a moltes sales de la resta de l'Estat.

Amb els anys s'ha anat definint una concepció cultural intermèdia entre el sector públic i privat, on l'art escènic públic s'interrelaciona amb la iniciativa privada, on l'àmbit públic gestiona la cultura però ho fa entregant les propostes a companyies privades perfectament consolidades: en són un bon exemple Jàcara, Bambalina, La Cassola, Posidònia, Ananda, L'Entaulat, Pavana, L'Horta, La Dependent, Albenà, etc.

Algunes de les produccions del Centre en els tres lustres d'existència pertanyen exclusivament a l'àmbit dels titelles. Això representa una cinquena part del total de les produccions pròpies de la sala, i una tercera part del total de la programació ordinària que en algun moment integra objectes animats junt als actors. Així, aquesta modalitat ha aconseguit quotes de desenvolupament impensables en començar la dècada dels 80; els titelles són hui una autèntica referència en la història de la sala, amb una xifra de representacions i d'espectadors sorprenent, superior la majoria de voltes a la resta d'espectacles infantils. Una ràpida ullada a la programació del Centre en aquests anys evidencia que gran part de les companyies valencianes de titelles han passat per l'escenari del carrer Landerer. En termes aproximatius, amb els dos festivals que el Centre organitza s'ha programat una seixantena d'espectacles valencians, una vintena d'ells eren companyies de titelles i en una dotzena s'integraven elements animats, és a dir, el titella ha sigut protagonista en

Por su parte, lo que en un inicio surgió como Taller de Teatre, ha conseguido estructurarse en un plan de estudios de formación actoral con una duración de tres años, con cuarenta alumnos por curso. Las clases son impartidas por profesores de voz, cuerpo, interpretación y al final del curso es mostrado el proceso de aprendizaje por los propios alumnos en diferentes montajes. A buen decir, los resultados son más sensibles en el terreno actoral que no en el animado. Programa también cursos monográficos para un público amplio impartidos por profesores especializados. Entre ellos, los impartidos por Vicent Vila a profesionales del sector en técnica de hilo o el de Empar Claramunt a partir de las nuevas técnicas del teatro animado.

UN BALANCE MÁS QUE POSITIVO

Desde su creación en 1985, el Centre Escalante ha marcado un método de creación riguroso, rodeado de un equipo de profesionales bien conjuntado cuyo resultado vislumbra un mínimo nivel de exigencias en las producciones así como en la programación ordinaria. El centro ha dignificado el teatro infantil, hasta el punto de haber inmiscuido a numerosos profesionales de otros sectores teatrales. Su modelo es punto de referencia para numerosas salas del resto del Estado.

Con los años se ha ido definiendo una concepción cultural intermedia entre lo público y lo privado, donde el arte escénico público se interrelaciona con la iniciativa privada, en el que el ámbito público gestiona la cultura pero entregando las propuestas a compañías perfectamente consolidadas: tal es el caso de Jàcara, Bambalina, La Cassola, Posidònia, Ananda, L'Entaulat, Pavana, L'Horta, La Dependent, Albenà, etc.

Algunas de las producciones del Centre en estos tres lustros de existencia llevan el sello exclusivo del arte de la marioneta. Esto representa una quinta parte del total de las producciones propias de la sala, y una tercera parte del total de la programación ordinaria que en algún momento integra objetos animados con actores. De este modo, ha alcanzado esta modali-

més de la meitat de la programació. Si en els dos festivals s'ha realitzat al voltant de seixanta funcions de companyies nacionals, una dotzena pertanyen a la modalitat de titelles, mentre que una xifra similar integra elements animats: ací la xifra baixa més d'un terç del total. Les companyies estrangeres arriben a una vintena, de les quals dotze són exclusivament de titelles i la meitat incorporen elements d'aquest món: més de la meitat del total.

De sobte un espai de producció com el que brinda el Centre Escalante, significa per a una recent nascuda professió la possibilitat de realitzar espectacles amb un mínim de garanties artístiques i veure acomplides totes les fases de producció d'un espectacle com si es tractara d'una companyia dedicada al terreny dels adults. Possibilita l'hàbit tan necessari d'involucrar en un sector tan desdibuixat,

artistes de diferents disciplines: el subtil art de la construcció de titelles, la direcció rigorosa, escenògrafs i il·luminadors especialitzats, dramaturgs als quals se'ls pot pagar un text o una versió, i una operació de màrqueting assegurada que també els titellaires han hagut d'aprendre per poder competir en igualtat de condicions amb els seus col·legues. Tot això comporta un canvi radical de mentalitat a l'hora de plantejar els espectacles i permet un salt qualitatiu important en la manera d'afrontar eixe rigor que va imposant-se a costa de la tan desitjada profesiona-

Alicia, de Bambalina Titelles, 1997.

Alicia, de Bambalina Titelles, 1997.

dad cuotas de desarrollo impensables a inicios de la década de los 80; los títeres son hoy verdaderos hitos en la historia de la sala, curiosamente con una cifra de representaciones y espectadores muy superior al resto de espectáculos infantiles. Un rápido repaso a la programación de la sala en estos años pone de manifiesto que gran parte de las compañías valencianas de títeres han pasado por el escenario de la calle Landerer. En cifras aproximativas, con los dos festivales que el Centre organiza, han sido programados una sesentena de espectáculos valencianos, una veintena de ellos pertenecientes a compañías de títeres y una docena que integraban elementos animados, es decir, más de la mitad de la programación ha tenido por protagonista al títere. Si se han realizado unas sesenta funciones en ambos festivales de compañías nacionales, una docena pertenecen a la modalidad de títeres, mientras que otros tantos integran elementos animados: aquí la cifra desciende a más de un tercio del total. La cifra de programación de compañías extranjeras se eleva a una veintena, de los cuales una decena son exclusivamente de marionetas, mientras que la mitad integran elementos de este mundo: más de la mitad del total.

De repente un espacio de producción como el que brinda la Sala Escalante en su momento, significa para una recién nacida profesión la posibilidad de realización de espectáculos con un mínimo de garantías artísticas, al tiempo que ver cumplidas todas las fases de la producción de un espectáculo como si se tratara de una compañía dedicada al sector de adultos. Posibilita el hábito tan necesitado de involucrar en un sector tan desdibujado a artistas de las diferentes disciplinas: el sutil arte de la construcción de títeres, directores rigurosos incluso provenientes de diferentes campos, escenógrafos e iluminadores especializados, dramaturgos a los que se les podía pagar una versión o un texto, pero también una operación de mercadotecnia asegurada que han tenido que aprender, cómo no, también los títereros para poder competir en igualdad de condiciones con sus colegas. Todo ello conlleva un cambio radical de mentalidad en la forma de plantear los espectáculos y per-

lització. Si açò ha passat en la producció, poca variació presenta pel que fa a les companyies programades, a les quals se'ls ha brindat un espai òptim d'exhibició, se'ls ha assegurat un públic fidel i se'ls ha oferit la possibilitat de difusió que dona una sala en el centre de la mirada de la premsa cultural, inclosa la crítica, i les expectatives que tot això pot generar en una companyia amb ganes de créixer: gires, festivals, mostres, festes, etc. En conseqüència, aquestes condicions comporten una major autoexigència estètica per a tots aquells que tenen un vertader afany de professionalització.

El Centre Escalante ha practicat una política totalment ober-ta en no descartar cap espectacle ni per la seua modalitat artística ni per la tècnica utilitzada. Només ha primat el nivell de qualitat de la proposta, la qual cosa ha suposat una necessitada normalització del sector. El Centre suposa el compromís real dels organismes públics en la consecució d'un objectiu definit com és la creació d'un públic per al futur, i això s'ha fet lligant el teatre infantil amb la seua realitat immediata, és a dir, el públic escolar. Les seues produccions tenen pràcticament els mateixos mitjans que les d'adults, amb un ampli equip de professionals que han situat València en una posició capdavantera pel que fa al teatre infantil. No en va, el reconeixement va arribar el 2 de gener de 1995 quan el Ministeri de Cultura li atorga la "Medalla de plata al mèrito en las Bellas Artes". Ha rebut altres premis al llarg de la seua trajectòria com els de les Arts Escèniques de la Generalitat Valenciana per diferents aspectes d'algunes de les seues produccions, o el de la Crítica valenciana.

Virgilio Tortosa

Virgilio Tortosa és llicenciat en Filologia Espanyola per la Universitat de València, amplia estudis a la Universitat de Bolonya (Itàlia) i imparteix classes a la Universitat d'Alacant. Exerceix la crítica teatral a la ciutat de València.

mite un salto cualitativo importante en la manera de afrontar ese rigor que se va imponiendo a costa de la tan ansiada profesionalización. Si esto es lo ocurrido en la producción, en poco varían las compañías programadas a las que de repente se les brinda un espacio en condiciones óptimas para la exhibición de sus productos, a más de asegurar un público fiel, pero también las posibilidades de difusión que ofrece una sala que está en el centro de la mirada de la prensa cultural, incluida la crítica, y las expectativas que todo ello puede generar en una compañía con afán de crecer: giras, festivales, muestras, fiestas, etc. Y como pez que se muerde la cola, de repente estas condiciones mínimas conllevan una mayor autoexigencia estètica para quienes queriéndolo aprovechar ven las puertas abiertas de la tan ansiada profesionalización.

El Centre Escalante ha practicado una política totalmente des-prejuiciada que no ha hecho distingos entre los diferentes sectores y técnicas del teatro infantil, de no ser por el motivo de la calidad de la propuesta, lo cual ha supuesto una necesitada normalización del sector. El Centre supone el compromiso real de los organismos públicos en la consecución de un objetivo definido como es la creación de un público de mañana, ligando el teatro infantil con su realidad inmediata, esto es, el publico escolar. Sus producciones tienen prácticamente los mismos medios que las de los adultos, con un amplio equipo de profesionales que han colocado a Valencia a la cabeza del teatro infantil. No en vano, su reconocimiento llegó el 2 de enero de 1995 cuando el Ministerio de Cultura le otorgó la Medalla de plata al mérito en las Bellas Artes por la labor desarrollada. Ha recibido otros premios a lo largo de su trayectoria, como el de las Artes Escénicas de la Generalitat Valenciana por diferentes aspectos de algunas de sus producciones, o el de la Crítica valenciana.

Virgilio Tortosa

Virgilio Tortosa es licenciado en Filología Española por la Universitat de València, amplia estudios en la Universidad de Bolonia (Italia) e imparte clases en la Universidad de Alicante. Ejerce la crítica teatral en la ciudad de Valencia.